

Inocencio V. Pérez Guillén, professor del Departament d'Història de l'Art de la Universitat de València, ha investigat durant més de deu anys un fet inèdit fins avui: a les darreries del segle XVIII el centre ceràmic valencià no era Manises, sinó València.

Taulell 'valencià'

El Consell Valencià de Cultura i la Diputació de Castelló acaben de publicar un llibre revolucionari: *Ceràmica arquitectònica valenciana. Los azulejos de serie, ss. XVI-XVIII*. Dos volums, producte de més de deu anys d'investigació, on el seu autor, el sogorbí Inocencio V. Pérez Guillén, professor del Departament d'Història de l'Art de la Universitat de València, somou la història de la ceràmica valenciana. S'hi estudia, per primera vegada, un continent desconegut: el món del taulell valencià posterior als segles gòtics, molt ben estudiats ja per Manuel González Martí. Són més de set-cents pàgines, plenes de documentació i estudis inèdits, profusament il·lustrades, que prompte s'enriquiran amb un tercer volum, dedicat al taulell de sèrie neoclàssic i del segle XIX, que ardonarà el coneixement d'un cicle artístic d'una riquesa i una varietat enlluernadores.

—*Què entenem per ceràmica arquitectònica i de sèrie?*

—Ceràmica arquitectònica és qualsevol tipus de ceràmica utilitzada en arquitectura, ja siga constructiva o de recobriment. Ací trobem els típics taulells, però també les teules vidriades. L'obra tracta dels taulells amb decoració seriada, repetida, que aprofita per a usos molt diversos. Un dels problemes que presentava l'estudi de la ceràmica d'aquest període és que no comptàvem amb cap repertori de produccions. Ha calgut fer un immens treball de camp que he completat amb visites als arxius, d'on he tret documents fonamentals per entendre l'origen, evolució, expansió i final d'aquesta indústria. Un tercer front d'estudi han estat les fonts i els models utilitzats pels nostres ceramistes.

—*Quins han estat els descobriments més interessants?*

—Pot dir-se que he trobat un autèntic Eldorado. Una sèrie documental que no s'havia utilitzat mai en la historiografia ceràmica: els permisos que els propietaris de fàbriques havien de demanar a la Ciutat de València

per tal de poder tallar llenya per als seus forns. Quan la indústria taulellera urbana prengué gran volada els jurats hagueren de regular aquells permisos, perquè no hi havia llenya per a tots, i van crear un registre. Aquest és l'Eldorado. Hi trobem dades inestimables. Com per exemple que, durant aquest temps només hi va haver fàbriques de taulells a la ciutat de València. En tenim proves documentals i arqueològiques. De fet Marc Antoni d'Orellana ja diu, cap a la fi del XVIII, que, malgrat que al taulell valencià se li diu "maniseta" ja no

se'n fabriquen a Manises. I les proves ho corroboren.

—*Què passa amb l'esplendor medieval de Manises?*

—La taulelleria medieval de Manises entra en una greu crisi perquè durant la primera meitat del segle XVI es queda desfasada estilísticament pel renaixement italià que arrasa el món gòtic. Nàpols i Florència imposen dues grans novetats desconegudes a Manises: la policromia i la utilització de repertoris antics, renaixents. Ja el 1504, en la capella de Santa Anna de Porta-Coeli, s'encarrega el paviment a ceramistes sevillans. Poc després el Palau de la Generalitat és el millor exemple de la dependència exterior. Les magnífiques socolades de la Sala Nova vénen de Talavera (Tolèdo) cap a 1574. El segle XVI és gairebé estèril des del punt de vista de la fabricació taulellera valenciana. El col·legi del Patriarca està també ple de taulells "serlians", segons els models ornamentals del

"Pot dir-se que he trobat un autèntic Eldorado: els permisos que els propietaris de fàbriques havien de demanar a la Ciutat de València per tal de poder tallar llenya per als seus forns."

"Libro IV" del tractat d'arquitectura de Sebastiano Serlio, moda manierista que segueixen els fabricants de Talavera o Sevilla. El patriarca Ribera basteix un edifici avantguardista, però, en compte d'importar el producte fet, porta els ceramistes, que munten ací els seus forns, a Burjassot concretament.

—*D'on ve la represa del taulell?*

—Durant la segona meitat del XVI i la primera del XVII la situació és ben diferent a Catalunya, on la ceràmica arquitectònica viu una etapa d'esplendor. Així algunes poblacions del nord de València impor-

ten taulellets catalans, de tècnica i estètica ben diferents als "serlians". Aquesta indústria catalana, més pròxima culturalment, és la que influirà de manera decisiva en els productes que trobarem a València a la fi del segle XVII, ja originalment valencians. Hi ha conjunts de transició, com el sòcol de la capella de la comunitat, a l'arxiprestal de Sant Mateu, segurament importat de Catalunya, i alguna cosa a Traiguera i Vinaròs, però cada vegada més al sud trobarem taulellets que prenen com a model els catalans. Aquest serà el primer producte amb característiques originals clarament valencianes. Fet, repetesc, a la ciutat de València.

A partir de 1720 i 1730, superada la crisi de la guerra de Successió, la ciutat de València serà sens dubte el primer centre productor d'Espanya, supera Sevilla i Catalunya i adquireix a poc a poc unes característiques pròpies i originals. A partir d'aleshores s'inverteix la situació i són aquests centres els qui copien els models valencians. Possiblement el cas dels grans sòcols de Sant Sebastià, encarregats pels mínims, que formen un conjunt a gran escala, amb plafons diferenciats, fets per encàrrec a la mida justa dels paraments, va suposar un autèntic revulsiu o estímul per a la indústria taulellera valenciana.

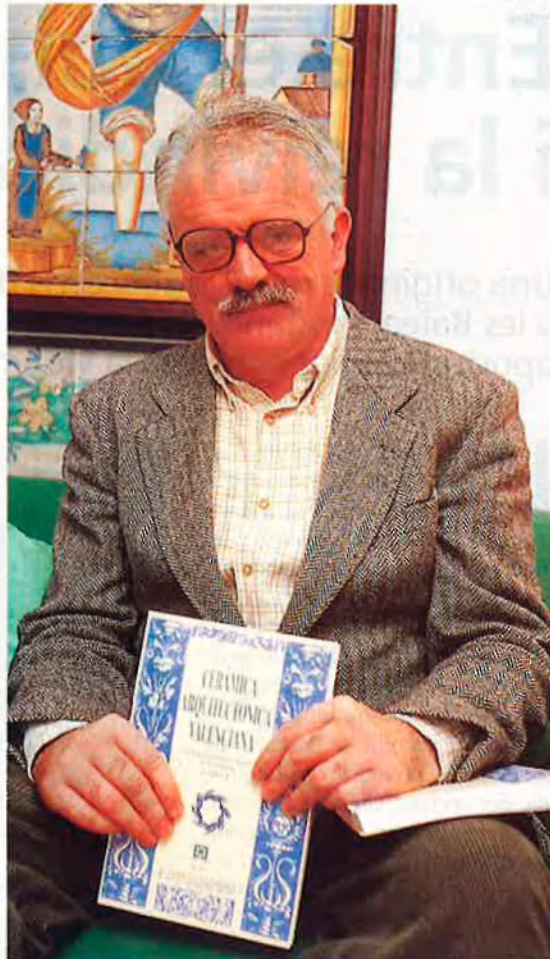
Les fàbriques de la ciutat saben estar al dia i superar la competència d'altres centres forans. S'arribà a prohibir la tala de llenya als taulellers i ceramistes de fora.

—Quines van ser les causes de l'èxit d'aquesta indústria?

—L'extraordinària qualitat de la taulelleria valenciana. Però cal destacar l'adaptació constant dels nostres taulellers a les modes ornamentals. Saben estar al dia, els seus productes evolucionen amb el gust i sempre tenen un mercat obert i pràcticament sense competència. Omplen tot el país, les terres veïnes i s'exporten taulells valencians als virregnats americans.

—Quan desapareix tot aquest món?

—Cal dir que aquestes fàbriques es troben en dos nuclis dins de les muralles: al carrer de la Corona i a la zona dels actuals carrers de Llúria i Mossèn Feñades, ambdós sobre el curs de séquia de Na Rovella, que aporta l'aigua imprescindible. La pujada dels sa-

RAFA GIL

Segons Inocencio V. Pérez Guillén la clau de l'èxit de la taulelleria valenciana del segle XVIII va ser la seua extraordinària qualitat: "Cal destacar l'adaptació dels nostres taulellers a les modes ornamentals; els seus productes evolucionen amb el gust i sempre tenen un mercat obert i pràcticament sense competència."

laris i l'expansió urbana del segle XIX fan que a poc a poc les fàbriques, els forns de les quals generaven gran quantitat de fums, abandonen la ciutat. Unes es traslladen a les poblacions veïnes de Quart de Poblet i Manises. I alguna emigra fins a Onda, a la Plana Baixa, on serà el germen de l'actual indústria taulellera del nord del País Valencià.

Toni Mestre

Els temps de Niels Bohr

Abraham Pais

En la física, en la filosofia i en la política, **Els temps de Niels Bohr** és molt més que una apassionant biografia del savi danès Niels Bohr, el primer que va entendre com estaven formats els àtoms i que es va convertir en el padri de la medicina atòmica.

Universitat de les Illes Balears
"Novament", 2

El temps que fuig

Jaume Pomar

Mitjançant una narració proustiana, l'autor d'**El temps que fuig**, reviu el temps passat, els records que han quedat d'aquelles vivències que va experimentar entre l'estiu del 1991 i l'hivern del 1992.

Editorial Moll
"Les illes d'Or", 155

El sastre de Panamà

John le Carré

Una novel·la divertida i trepidant que s'ha convertit en un nou èxit del mundialment famós John le Carré.

Edicions 62
"Èxits", 3